

Prosiect Taith Llwybr 2: Datblygu a Hyrwyddo Addysg Ieithoedd Lleiafrifol

Adroddiad ar Weithredu'r Fframwaith Cyfeirio Ewropeaidd Cyffredin ar gyfer Ieithoedd
(CEFR) yng Nghanada a'r Goblygiadau i Gymru

Medi 2024

**Cyngor Bwrdeistref Sirol Wreccsam
Addysg ac Ymyrraeth Gynnar**

Cyflwyniad

Fel rhan o brosiect Taith Canada, bu'r cyfranogwyr yn archwilio gweithrediad y Fframwaith Cyfeirio Ewropeaidd Cyffredin ar gyfer leithoedd (CEFR) o fewn system addysg ddwyieithog Canada, yn enwedig yn New Brunswick. Diben y rhan hon o'r ymchwil oedd datblygu dealltwriaeth ddyfnach o sut y defnyddiwyd y CEFR i gefnogi caffael iaith, datblygu'r cwriclewm, asesu, dysgu proffesiynol a chynllunio strategol. O ystyried y trafodaethau parhaus yng Nghymru ynghylch cynnydd ieithyddol a'r cynigion a amlinellir o fewn deddfwriaeth y Gymraeg ac Addysg, darparodd profiad Canada fewnwelediad gwerthfawr i weithredu ymarferol fframwaith a gydnabyddir yn rhyngwladol.

Cefndir

Dechreuodd New Brunswick archwilio'r defnydd o'r CEFR fel rhan o ymdrechion ehangach i wella canlyniadau mewn caffael ail iaith a chryfhau dwyieithrwydd ledled y dalaith. Arweiniwyd y gweithrediad drwy gydweithrediad agos rhwng y llywodraeth, ymchwilwyr addysgol, prifysgolion ac ysgolion. Cyfarfu'r cyfranogwyr â chynrychiolwyr o'r Sefydliad Ymchwil Ail Iaith Canada (L2RIC) ac arweinwyr addysgol eraill a chwaraeodd ran ganolog wrth wreiddio'r fframwaith ar draws y system addysg.

Ni ystyrid gweithredu'r CEFR yn fenter ar wahân. Yn hytrach, roedd yn rhan o strategaeth ehangach i wella dysgu ieithoedd, cefnogi datblygiad athrawon a chreu dealltwriaeth gyffredin o gynnydd ieithyddol ar draws pob cyfnod addysgol.

Y Camau Allweddol a Gymerwyd wrth Weithredu'r CEFR yng Nghanaada

1. Sefydlu Gweledigaeth a Rennir

Un o'r camau cyntaf a gymerwyd oedd datblygu gweledigaeth daleithiol glir ar gyfer dysgu ieithoedd. Cydnabuwyd gan arweinwyr addysgol fod angen i'r CEFR gael ei ddeall fel fframwaith sy'n cefnogi dysgu yn hytrach nag fel offeryn asesu yn unig er mwyn iddo fod yn llwyddiannus.

Cynhaliwyd ymgysylltu helaeth gydag athrawon, arweinwyr ysgolion, ymchwilwyr a llunwyr polisi i ddatblygu dealltwriaeth gyffredin o ddiben a manteision y fframwaith. Buddsoddwyd cryn amser mewn meithrin hyder a dealltwriaeth ymhlith yr holl randdeiliaid cyn i'r gweithredu ddechrau.

2. Buddsoddi mewn Dysgu Proffesiynol

Dangosodd profiad Canada fod dysgu proffesiynol yn ganolog i weithredu llwyddiannus. Roedd angen cefnogaeth sylweddol ar athrawon i ddeall:

- Lefelau hyfedredd y CEFR.
- Sut mae iaith yn datblygu dros amser.
- Sut i asesu dysgwyr yn erbyn disgrifyddion cynnydd.
- Sut i gynllunio profiadau dysgu sy'n cefnogi symud drwy'r lefelau hyfedredd.

Roedd cyfleoedd dysgu proffesiynol yn cynnwys:

- Rhaglenni hyfforddiant ar lefel dalaith.
- Gweithdai mewn ysgolion.
- Adnoddau dysgu ar-lein.
- Cymunedau dysgu proffesiynol.
- Rhaglenni hyfforddi a mentora.
- Cefnogaeth barhaus gan arbenigwyr iaith.

Daeth y cyfranogwyr i'r casgliad bod maint y buddsoddiad mewn datblygu'r gweithlu yn ffactor allweddol yng ngweithredu llwyddiannus y CEFR.

3. Datblygu Portffolios Iaith Dysgwyr

Nodwedd bwysig o fodel Canada oedd defnyddio portffolios iaith dysgwyr. Gallodd y portffolios hyn alluogi dysgwyr i:

- Fonitro eu cynnydd eu hunain.
- Myfyrio ar brofiadau dysgu iaith.
- Gosod nodau iaith personol.
- Cofnodi cyflawniadau.
- Datblygu perchnogaeth o'u taith ieithyddol.

Roedd defnyddio portffolios yn cefnogi ymgysylltiad dysgwyr ac yn helpu i wneud cynnydd ieithyddol yn fwy gweladwy ac ystyrlon.

4. Alinio'r Cwricwlwm a'r Asesu

Roedd y gweithredu yn cynnwys adolygu disgwyliadau'r cwricwlwm er mwyn sicrhau eu bod yn cyd-fynd â disgrifyddion a lefelau hyfedredd y CEFR.

Annogwyd ysgolion i ganolbwyntio llai ar wybodaeth ramadegol ar wahân ac yn fwy ar yr hyn y gallai dysgwyr ei wneud mewn gwirionedd gyda'r iaith mewn cyd-destunau dilys.

Canolbwyntiodd dulliau asesu fwyfwy ar:

- Gyfathrebu.

- Defnydd iaith yn y byd go iawn.
- Sgiliau siarad a gwrando.
- Hyder dysgwyr.
- Cymhwyso iaith yn ymarferol.

Roedd hyn yn cynrychioli newid sylweddol o'r dulliau traddodiadol o ddysgu ieithoedd.

5. Hyrwyddo Defnydd Dilys o iaith

Rhoddodd model Canada bwyslais sylweddol ar ddefnydd dilys o iaith. Cydnabuwyd gan arweinwyr addysgol fod dysgwyr yn gwneud y cynnydd mwyaf effeithiol pan fyddant yn defnyddio iaith at ddibenion ystyrion yn hytrach na dim ond cwblhau ymarferion iaith.

Felly, creodd ysgolion gyfleoedd i ddysgwyr:

- Gymryd rhan mewn sgysiau.
- Gweithio ar y cyd.
- Cymryd rhan mewn cyflwyniadau.
- Cwblhau tasgau byd go iawn.
- Defnyddio iaith y tu allan i'r ystafell ddosbarth.

Roedd y ffocws hwn ar gyfathrebu yn adlewyrchu un o egwyddorion craidd y CEFR.

6. Sefydlu Cynnydd Ieithyddol Cyson

Darparodd y CEFR iaith gyffredin ar gyfer trafod cynnydd ar draws ysgolion a chyfnodau addysgol.

Roedd athrawon, arweinwyr ysgolion a llunwyr polisi yn gallu defnyddio disgrifyddion a rennir i ddeall datblygiad dysgwyr a nodi'r camau nesaf. Roedd y cysondeb hwn yn cefnogi pontio rhwng cyfnodau addysgol ac yn darparu mwy o eglurder ynghylch disgwyliadau.

7. Gwreiddio Ymchwil a Gwerthuso

Cefnogwyd y broses weithredu gan ymchwil a gwerthuso parhaus.

Bu prifysgolion a sefydliadau addysgol yn gweithio'n agos gydag ysgolion i:

- Fonitro effaith.
- Casglu adborth.
- Mireinio adnoddau.

- Mynd i'r afael â heriau gweithredu.
- Rhannu arfer effeithiol.

Sicrhodd y dull hwn a lywiwyd gan ymchwil fod y gweithredu yn parhau i esblygu mewn ymateb i dystiolaeth.

Effaith Gweithredu'r CEFR yng Nghanada

Dysgodd y cyfranogwyr fod cyflwyno'r CEFR wedi cyfrannu at:

- Fwy o gysondeb mewn rhaglenni dysgu ieithoedd.
- Gwell ymgysylltiad dysgwyr.
- Mwy o hyder ymhlith dysgwyr.
- Ffocws cryfach ar gyfathrebu a defnydd dilys o iaith.
- Gwell dealltwriaeth o gynnydd.
- Gwell deialog broffesiynol ynghylch caffael iaith.
- Dulliau mwy cydlynol o asesu a chynllunio'r cwricwlwm.

Mae'r fframwaith wedi darparu strwythur cyffredin sy'n cefnogi dysgwyr, athrawon ac arweinwyr tra'n cynnal hyblygrwydd ar gyfer cyd-destunau addysgol gwahanol.

Gwersi Allweddol i Gymru

Amlygodd profiad Canada nifer o wersi pwysig a allai lywio datblygiadau yn y dyfodol yng Nghymru.

Yn gyntaf, mae gweithredu llwyddiannus yn gofyn am fuddsoddiad sylweddol mewn dysgu proffesiynol. Mae angen amser, cefnogaeth a hyfforddiant ar athrawon ac arweinwyr i ddatblygu hyder wrth ddefnyddio'r fframwaith yn effeithiol.

Yn ail, dylid ystyried gweithredu fel newid diwylliannol hirdymor yn hytrach na menter asesu tymor byr. Roedd llwyddiant y CEFR yng Nghanada yn gysylltiedig â ffocws ehangach ar gaffael iaith, cyfathrebu a chynnydd dysgwyr.

Yn drydydd, mae perchnogaeth y dysgwr yn hollbwysig. Roedd defnyddio portffolios, hunanasesu a myfyrio yn annog dysgwyr i ddod yn gyfranogwyr gweithredol yn eu datblygiad ieithyddol.

Yn bedwerydd, roedd alinio'r cwricwlwm, yr asesu a'r dysgu proffesiynol yn helpu i sicrhau cysondeb ar draws y system addysg ac yn lleihau dryswch ymhlith ymarferwyr.

Yn olaf, dangosodd Canada bwysigrwydd cynnal ffocws ar ddefnydd dilys o iaith. Roedd dysgwyr yn gwneud y cynnydd mwyaf pan ddefnyddiwyd iaith yn ystrolon mewn cyd-destunau byd go iawn yn hytrach na'i dysgu fel pwnc academiaidd yn unig.

Casgliad

Mae gweithredu'r CEFR yng Nghanada yn darparu enghraifft werthfawr o sut y gall fframwaith ieithyddol a gydnabyddir yn rhyngwladol gefnogi caffael iaith, datblygu'r cwricwlwm a gwelliant addysgol. Nid yw llwyddiant dull Canada wedi'i ysgogi gan y fframwaith ei hun yn unig, ond gan y buddsoddiad cynhwysfawr a pharhaus mewn dysgu proffesiynol, cydweithio, ymgysylltiad dysgwyr a gweithredu ar draws y system gyfan.

I Gymru, mae'r canfyddiadau yn cynnig mewnwelediadau pwysig wrth i ddatblygiadau polisi barhau i gryfhau cynnydd ieithyddol a chefnogi uchelgeisiau Cymraeg 2050. Mae profiad Canada yn dangos bod gweithredu llwyddiannus yn gofyn am weledigaeth glir, arweinyddiaeth gref, datblygu'r gweithlu a ffocws parhaus ar ddefnydd dilys o iaith. Bydd y gwersi hyn yn amhrisiadwy wrth i Gymru barhau i gryfhau addysg cyfrwng Cymraeg a chreu llwybrau ar gyfer nifer cynyddol o siaradwyr Cymraeg hyderus.